De Lateralisatieobservatiedoos©

Deze beschrijving van de *lateralisatieobservatiedoos* hoort bij hoofdstuk 11: Lateralisatieontwikkeling in het boek 'Psychomotorische Ontwikkeling en Remediërend Leren' van Peerlings, W., uitgegeven bij LannooCampus Leuven, 2020 waarnaar bij elke observatie verwezen wordt. Met deze beschrijving willen we jou als lezer helpen om je eigen lateralisatieobservatiedoos samen te stellen waarmee je het grootste deel van de aspecten binnen de lateralisatieontwikkeling op een quasi gestandaardiseerde manier kan observeren.

1 Samenstelling van de lateralisatieobservatiedoos

1.1 Teken- en knipmaterialen

- Kopieerblad 1: opvulvormen, lijnen en cirkel
- Kopieerblad 2 en 3: geometrische figuren
- Kopieerblad 4: Linksrechtsproef van Piaget
- Kopieerblad 5: Linksrechtsproeven van Head
- Kopieerblad 6: observatieblad stratenplan
- Vouwblaadjes
- Lange stroken papier (+/- 30 cm lang en 3 à 4 cm breed)
- A3-papier

1.2 Materialen

- 20 muntjes van 10 eurocent
- Open doosje of bakje van ongeveer 10 cm x 10 cm x 3 à 4 cm hoog
- 20-tal insteekmozaïekpinnetjes met bordje
- Een set speelkaarten
- 11 dikke kralen met een groot gat en dunner touw met stevige uiteinden om te rijgen. Knoop een kraal aan het uiteinde van het touw als gewicht. De overige 10 gebruik je voor de rijgopdracht.
- Kwaliteitsvolle linkshandige en een rechtshandige kinderschaar met brede grip
- Kwaliteitsvolle (kleur-)potloden met scherpe punten bijhorende puntenslijper
- 10 kubusjes van 1 cm x 1 cm x 1 cm bijvoorbeeld MAB-eenheden
- 6 rubberen ronde onderzetters voor glazen in een kleur (v.b. groen of blauw) en twee gelijkaardige oranje of rode exemplaren (o.a. te vinden bij IKEA)

1.3 Bestaande testitems

- Kaartjes van de HEAD-test (opdracht 3)
- Stratenplan afgeleid van de Road Map Test of Direction Sense (Money, Alexander, & Walker, 1965)

De Lateralisatieobservatiedoos©

2 Observatieopdrachten

2.1 Oprichting en symmetrisch bewegen

Materialen:

- Tafel en stoel, aangepast aan de grootte van het kind
- 6 onderleggers in een kleur

Kan het kind …	Observatieopdracht	Observeer:	Boek:
Vlot sequentieel roterend draaien in de romp?	Laat het kind **stappen en draaien**.	• Sequentiële rotatie of nog in blok?	10.2
Spontaan opgericht zitten aan tafel?	Laat het kind aan een tafel gaan **zitten**.	• Oprichting in zit of doorgezakt / geroteerd of schuinhangend?	10.2
De armen gedifferentieerd van de romp bewegen? 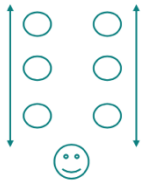	Leg twee kolommen van drie onderleggers voor het kind op tafel. Vraag het kind om **tegelijk** met de twee handen de onderste, daarna de middelde, daarna de bovenste, daarna weer de middelste en zo op en neer de kolommen de matjes te **tikken**.	• Werken beide handen symmetrisch en gelijktijdig? • Bewegen de armen alleen voorwaarts of beweegt heel de romp nog mee naar voren en achteren?	11.2
De armen spiegelbeeldig simultaan naar het midden toe en van het midden weg bewegen? 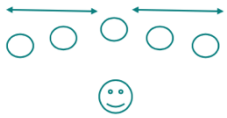	Leg een rij (lichte boog) van 5 onderleggers middenvoor het kind neer. Vraag het kind om met de twee handen **tegelijk** de buitenste onderleggers te **tikken**, daarna de onderlegger ernaast en dan tegelijk met de twee handen op de middelste onderlegger om vervolgens de onderleggers een plaats verder naar de buitenkant te tikken en de buitenste en zo verder heen en weer.	• Werken beide handen symmetrisch en gelijktijdig in het tikken? • Kan het kind vlot heen en weer blijven gaan zonder of met een duidelijke stop bij de richtingswisselingen?	11.2

De Lateralisatieobservatiedoos©

2.2 Middenlijn ervaren

Materialen:

- Muntjes en bakje
- A3-papier en twee potloden

Kan het kind …	Observatieopdracht	Observeer:	Boek:
Symmetrisch en simultaan met beide handen manipuleren van schouderbreedte tot aan het midden?	Leg de muntjes in verticale rijen t.h.v. de linker- en rechterschouder van het kind. Leg het bakje middenvoor het kind. Laat het kind de **muntje**s een voor een, maar precies **tegeli**jk met de linker- en rechterhand **oprapen** en tegelijk in het bakje leggen.	• Of beide handen tegelijk een muntje kunnen oprapen of niet. • Of beide handen tegelijk het muntje los kunnen laten boven het bakje of niet.	11.2
De VKH en de niet-VKH laten samenwerken in een opdracht zonder kruisen van de middenlijn?	Leg 10 **muntjes** aan de niet-VKH op tafel. Leg het bakje t.h.v. de schouder van de VKH. Laat het kind met de niet-VKH een muntje oprapen, dat vervolgens aan de andere hand **doorgeven** om het daarna in het bakje te leggen met de VKH.	• Of de overname precies op de ML gebeurt of niet. • Of de overname vlot en gecoördineerd gebeurt of niet.	11.4
Simultaan en symmetrisch tekenen of kribbelen? *Neem een A3-blad. Geef het kind een potlood in de VKH. Spiegel die potlood-greep naar de niet-VKH zodat beide handen het potlood op dezelfde manier vasthouden.*	Laat het kind met beide handen tegelijk **symmetrisch**: • kribbelen (lijnen, bogen, golven, krullen) voor het jonge kind • een huisje tekenen voor het oudere kind	• Of het kind tijdens het tekenen in beide handen het potlood op gelijkaardige wijze kan vasthouden (symmetrie in het lichaamsschema). Je mag wel helpen de pengreep aan te nemen. • Of het kind vlot symmetrisch en simultaan kan tekenen (beide handen tegelijk naar het midden toe of van het midden weg)	11.2 11.5

De Lateralisatieobservatiedoos©

2.3 Intramanuele coördinatie en richtingen

Materiaal:

- Kopieerblad opvulvormen, lijnen en cirkel

Kan het kind …	**Observatieopdracht**	**Observeer:**	**Boek:**
Zijn naam schrijven (of tekenen in blokletters voor kleuters)?	Kopieerblad: **kadert**je bovenaan	Noteer de • Potloodgreep • Werkrichting • Draairichting in de letters	 15.1 11.6 15.4
Een cirkeltje en een kruisje inkleuren met gesteunde hand?	Kleur **het cirkeltje** helemaal vol, maar blijf binnen de grijze lijn. Kleur **het kruisje** helemaal vol, maar blijf binnen de grijze lijn.	• Of de pinkmuis steunt tijdens het inkleuren. • Of de niet-VKH steun biedt aan de VKH tijdens het kleuren.	11.3 15.2 11.2
Op een gesteunde manier lijnen trekken: • Horizontaal • Verticaal • Schuin	Trek een **lange lij**n precies tussen de grijze strepen. Begin met de horizontale, daarna de verticale en daarna pas de twee schuine sporen.	• Of de pinkmuis steunt tijdens het inkleuren. • Of de niet-VKH steun biedt aan de VKH tijdens het kleuren.	11.3 11.2

De Lateralisatieobservatiedoos©

2.4 Middenlijnkruising

Materiaal:

- Kopieerbladen geometrische figuren en een potlood
- A3-papier en een potlood
- 10 kubusjes en vertrouwdheid met de 2Hands4Kids® Teltest© (zie hoofdstuk 19.3)

Kan het kind ...	**Observatieopdracht**	**Observeer:**	**Boek:**
In het natekenen van figuren de middenlijn van een figuur kruisen?	Kopieerblad **geometrische** figuren. Laat het kind de figuren op het kopieerblad natekenen en bekijk de richtingsaspecten.	De tekenrichting van elke lijn. Noteer de: • tekenrichting ⬇⬆ ➡⬅ • draairichting cirkels ↺↻↺↻ • of hoeken lukken • of lijnen in hun midden kruisen	11.5 14.2
Grote liggende achten overtrekken met bewegingen over de lichaamsmiddenlijn heen?	Teken een grote bladvullende **liggende acht** op een A3 blad. Vraag het kind het patroon doorlopend 5 à 6 rondes te overtrekken.	• Of het kind de lichaamsmiddenlijn spontaan kruist of op welke manier het deze kruising ontwijkt. • Hoe vloeiend het patroon doorlopend overtrokken kan worden. de richting waarin het patroon overtrokken wordt: in het midden naar boven of beneden?	11.5 15.3
Spontaan in de WCW tellen in twee richtingen en doet het dit spontaan met eenzelfde telhand?	Neem de gestandaardiseerde 2Hands4Kids® **Teltest©** af.	• Of het kind in de WCW synchroon aanwijzend kan tellen van 1 naar 10 en terug van 10 naar 1 in de omgekeerde richting? • Kan het door- en terugtellen binnen het bereik tot 10? • Telt het synchroon aanwijzend met eenzelfde telhand?	11.4 19.3

De Lateralisatieobservatiedoos©

2.5 Bewegings- en steunkant: intermanuele lateralisatie

Materiaal:

- Insteekmozaïek / steeknagels en bordje, speelkaarten, vouwblaadje, kralen en touw
- Schaar aangepast aan de voorkeurshand en kopieerblad met lijnen en cirkel

Kan het kind ...	**Observatieopdracht**	**Observeer:**	**Boek:**
Het kruislooppatroon nadoen en daarna zelfstandig verderzetten?	Doe de **kruisloop** rustig voor en laat het kind deze nadoen.	• Of het kind de middenlijn kruist. • Of het patroon vlot en gecoördineerd verloopt. • Of het patroon automatisch of nog cognitief gestuurd verloopt.	11.5 10.3
Met een hand de beweging uitvoeren terwijl de andere hand spontaan de steunfunctie opneemt in statische tweehandige taken?	1) Leg de pinnetjes aan de VKH en het bordje aan de niet-VKH. Vraag het kind dan om **10 pinnetjes** in het bordje te zetten en ze er daarna weer een voor een uit te halen. 2) Geef de **speelkaarte**n aan de niet-VKH. Vraag het kind om met de VKH de kaarten op kleur te sorteren (rood en zwart) met het pakje in de hand.	• Welke hand de VKH is. • Welke hand de niet-VKH is. • Of de niet-VKH een duidelijke steunfunctie heeft die de VKH helpt. • Hoe de samenwerking tussen de beide handen verloopt.	11.2 12.4 14.1
De functie van de bewegende en steunende hand wisselen in dynamische tweehandige taken?	1) Vraag het kind **het vouwblaadje** netjes in vier te vouwen. 2) Vraag het kind om de **10 kralen** aan de draad te rijgen. 3) Vraag het kind om **de cirkel** uit te knippen *.	• Of er een korte wisseling is in steunende en bewegende functie in beide handen.	11.2 12.4 14.1

* Voor de knipopdracht mag je uit het kopieerblad de cirkel al uit het blad knippen op de (vierkante) stippenlijn rondom de cirkel.

De Lateralisatieobservatiedoos©

2.6 Cognitief-motorische aspecten (lichaamsschema en richtingen)

Materiaal:

- Opdrachten uit de test van Piaget
- Opdrachten uit de trest van Head
- Stratenplan uit de Road Map Test of Direction Sense
- Facultatief: Dominantieprofiel opstellen

Stratenplantest

rechts	links	rechts	links	rechts	links	rechts	links
4	2	3	10	9	1	18	12
8	6	7	17	11	5	24	22
15	13	14	21	23	16	31	26
28	20	19	25	29	27	32	30

Kan het kind ...	**Observatieopdracht**	**Observeer:**	**Boek:**
De begrippen links en rechts vlot en correct gebruiken bij voorwerpen?	**1)** Opdracht 1 t.e.m. 4 uit de test van **Piaget** 2) Opdracht 5 t.e.m. 11 uit de test van Piaget	• Of het kind de begrippen links en rechts juist kan toepassen op het eigen lichaam; • Op iemand anders; • Op voorwerpen zonder mentale rotatie.	11.6
De begrippen links en rechts vlot en correct gebruiken in mentale rotatie op een andere persoon?	1) Geef enkele verbale opdrachten uit **deel 1 van de test van Head**. 2) Doe enkele visuele opdrachten uit **deel 2 van de test van Head** voor. 3) Laat het kind de getekende opdrachten uit het **3de deel van de test van Head** uitvoeren.	• Of het kind links en rechts correct kan toepassen op het eigen lichaam. • Of het kind daarbij de lichaamsmiddenlijn kan kruisen. • Of het kind mentaal kan roteren in het imiteren van de juiste kant in een demonstratie. • Of het kind mentaal kan roteren in het imiteren van de juiste kant in een tekening.	11.5
De begrippen links en rechts vlot en correct gebruiken bij mentale rotatie in abstracte vorm?	Geef **het stratenplan** en teken met een rode kleur de weg. Vraag bij elke afslag of je dan links of rechts afslaat om die straat in te gaan. Het kind mag het lichaam niet roteren.	• Of het kind mentaal kan roteren in het stratenplan. Noteer de antwoorden van het kind bij elke afslag. • Of het lichaam niet meer meebeweegt of -roteert (of wel nog).	11.6 16.4

De Lateralisatieobservatiedoos©

3 Kaartjes om uit te knippen voor het derde deel van de proef van Head

(Om uit te knippen en een voor een in volgorde midden voor het kind te leggen)

4 Kopieerbladen

4.1 Kopieerblad 1: Opvulvormen, lijnen en cirkel

Schrijf of teken hier jouw naam:

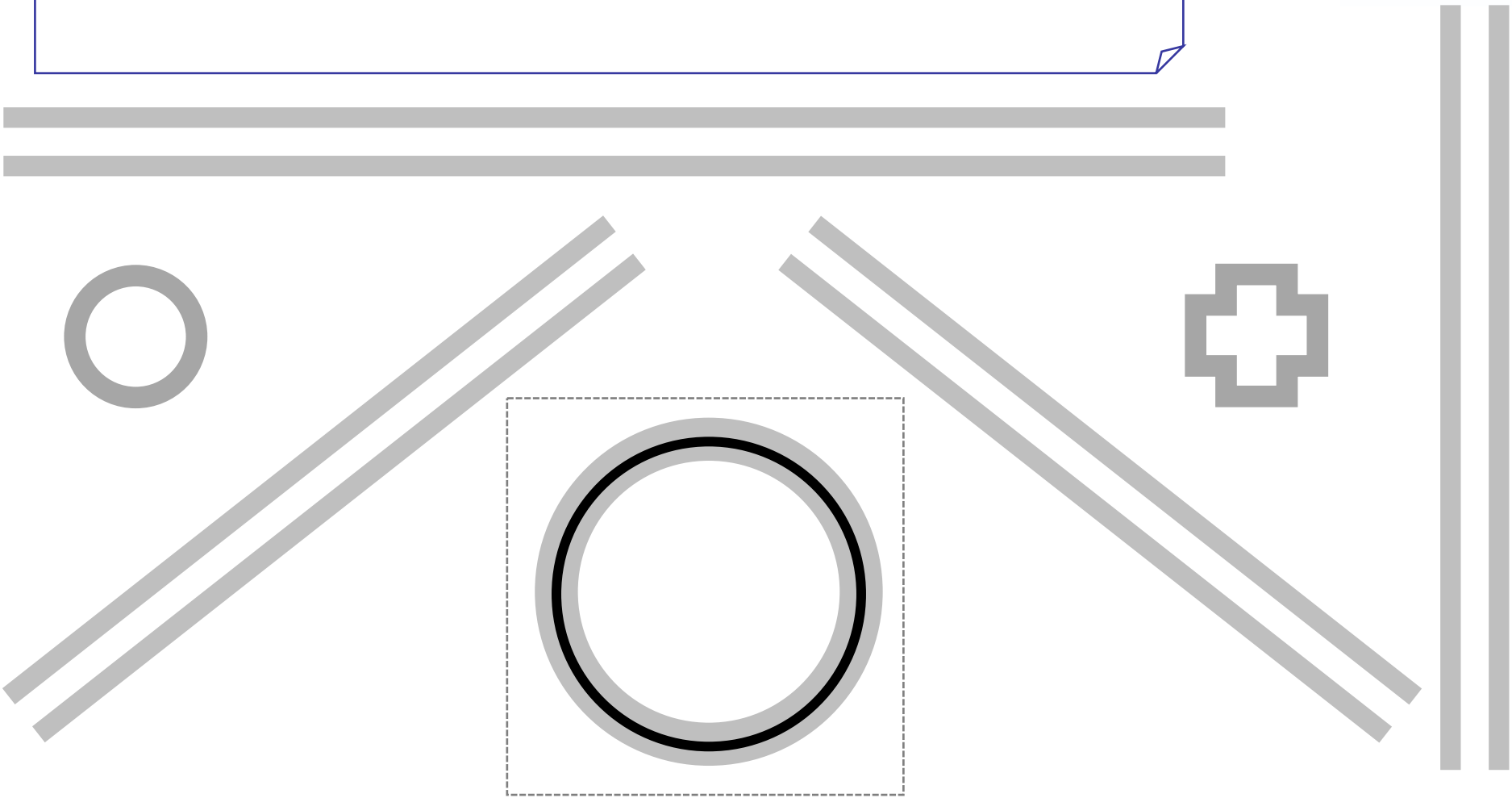

4.2 Kopieerblad geometrische figuren (blad 1)

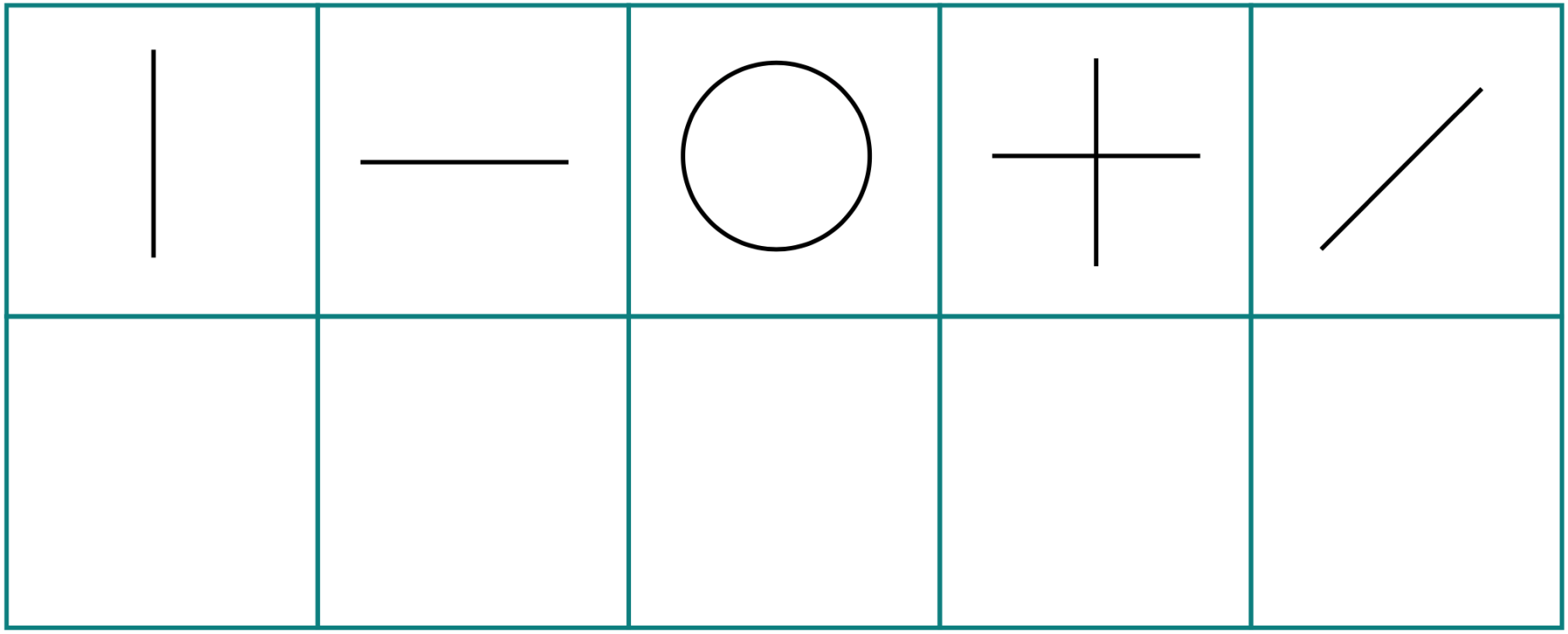

4.3 Kopieerblad geometrische figuren (blad 2)

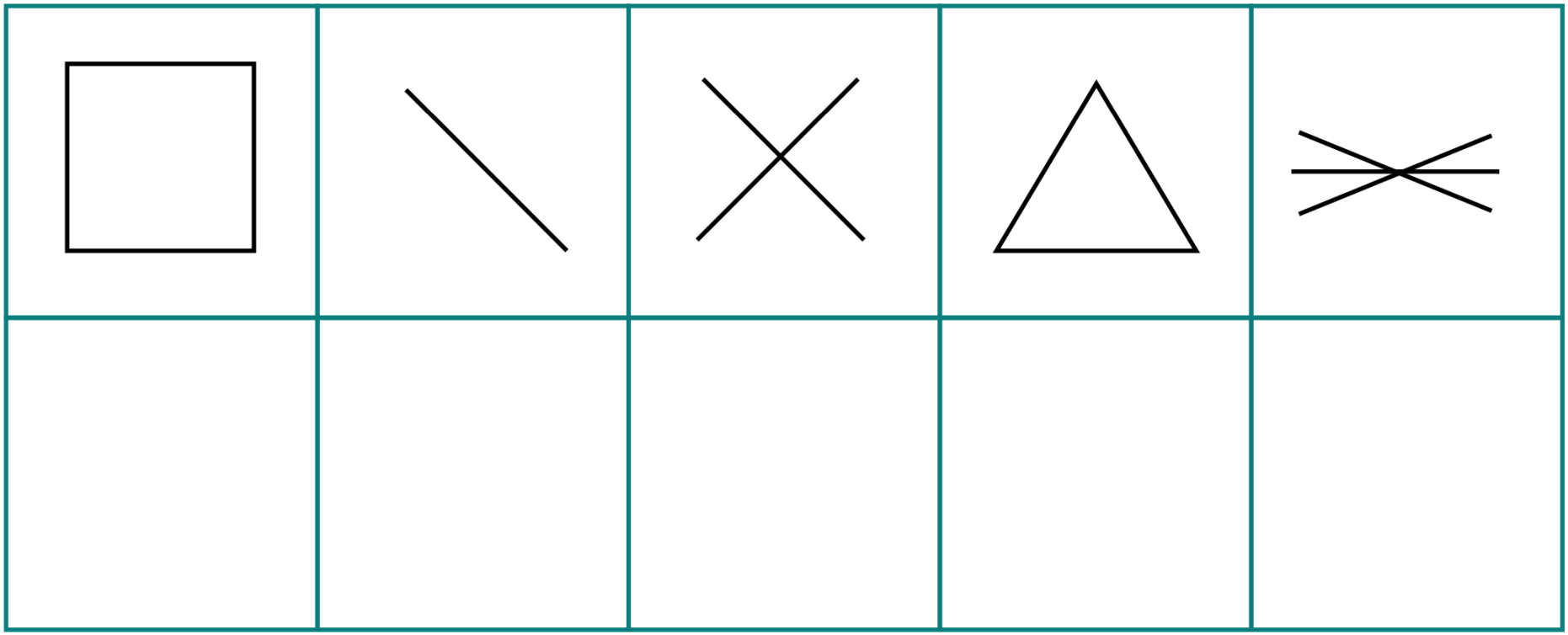

De Lateralisatieobservatiedoos©

4.4 Opdrachten uit de test van Piaget en het dominantieprofiel

De Links-rechtstest van Piaget aangepast voor de lateralisatieobservatiekoffer

Leg drie voorwerpen op +/- 15 cm van elkaar v.l.n.r. en middenvoor het kind neer: schaar, muntstuk, potlood.

1	Toon me eens jouw linkerhand?		1
2	Toon me eens jouw rechterhand?		1
3	Welke is mijn linkerhand?		2
4	Welke is mijn rechterhand?		2
5	Ligt het potlood li of re van het muntstuk?		2
6	Ligt het potlood li of re van de schaar?		2
7	Ligt het muntstuk li of re van het potlood?		3
8	Ligt het muntstuk li of re van de schaar?		3
9	Ligt de schaar li of re van het muntstuk?		2
10	Ligt de schaar li of re van het potlood?		2

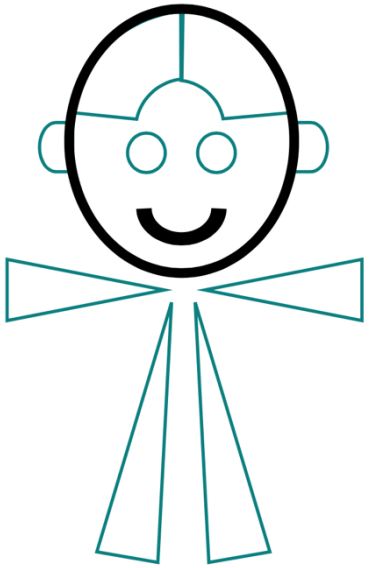

2Hands4Kids
Hands-on remediëring Wendy Peerlings

4.5 Opdrachten uit de test van Head

Head 1: Jij doet voor wat in de opdracht staat en het kind moet nagaan met welke hand (H), de linker (LH) of de rechter (RH) jij naar je oog (G) of oor (R) gaat en de beweging uitvoeren met dezelfde kant als jij gedaan hebt.
Ga jij met je linkerhand naar je linkeroog, dan moet het kind ook met zijn linkerhand naar zijn linkeroog gaan.

- LH = linkerhand
- RH = rechterhand
- Loog = linkeroog
- RooG = rechteroog
- LooR = linkeroor
- RooR = rechteroor

	Head 1	
1	RH – R oor	
2	RH - L oog	
3	LH – R oog	
4	LH – L oor	
5	RH – R oog	
6	LH – R oor	
7	RH – L oor	
8	LH – L oog	
9	RH – R oor	
10	RH – L oog	
11	LH - R oog	
12	LH - L oor	
13	LH -R oor	
14	RH - R oog	
15	LH – L oog	

Head 2: Jij geeft de opdrachten verbaal. Zeg: "Ga met je … naar je …" waarbij je eerst de hand benoemt en dan of het naar een oog of oor is en aan welke kant.

	Head 2	
1	LH – L oog	
2	RH - R oor	
3	RH – L oog	
4	LH – R oog	
5	LH – L oor	
6	RH – R oog	
7	LH – R oor	
8	RH – L oor	
9	LH – L oog	
10	RH – R oor	
11	RH - L oog	
12	LH – R oog	
13	LH -L oor	
14	LH - R oor	
15	RH – R oog	

Head 3: Leg een voor een de kaartjes (zie volgend blad) voor het kind en vraag het kind om goed te kijken met welke hand die persoon naar welk oog of oor gaat en precies hetzelfde te doen.

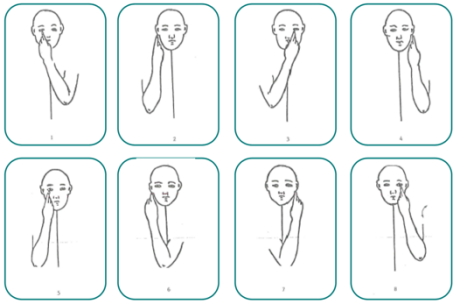

De Lateralisatieobservatiedoos©

4.6 Het stratenplan afgeleid van de Road Map test

2Hands4Kids
Hands-on remediëring Wendy Peerlings
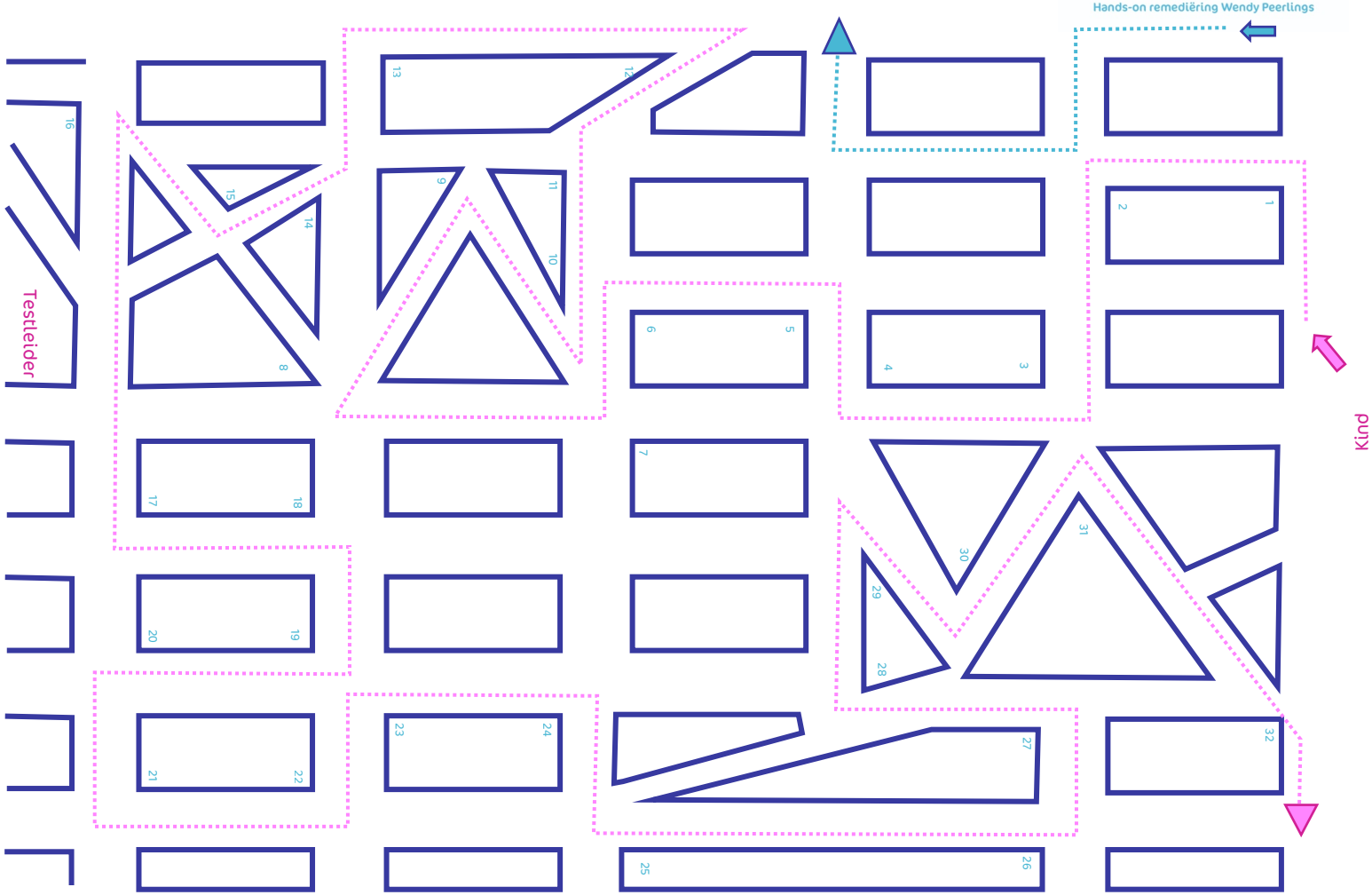
Stratenplantest						
GATR	4	8	15	28		
GATL	2	6	13	20		
GLTR	3	7	14	19		
GLTL	10	17	21	25		
GRTR	9	11	23	29		
GRTL	1	5	16	27		
CBTR	18	24	31	32		
CBTL	12	22	26	30